

Politická reprezentace v demokracii

Vybrané otázky

POL440, 27. 3. 2019

Co je demokracie

- Nejobecnější vymezení demokracie (viz téma č. 2):
Vláda **lidu, lidem, pro lid** (*of the people, by the people, for the people*)
- Kde ***vláda lidem*** vyjadřuje maximu, že výkon vlády v demokracii je výrazem vůle lidu, tj. že lid si vládne sám. Jde tedy o otázku **vstupů** do politického rozhodování
- Regulativní ideou je zde přitom hodnota či princip fundamentální **politické rovnosti** a též **reprezentace**
- ***Vláda pro lid*** pak zahrnuje výhody, které z demokratického způsobu vlády plynou. Týká se tedy **výstupů** a **dopadů** politického rozhodování (prosperita, spravedlnost, bezpečí, práva a svobody...)

Reprezentativní demokracie

- **Reprezentativní čili zastupitelská** demokracie: Lid – jakožto konečný držitel suverénní politické moci – je re-prezentován („zpřítomněn“) někým jiným, tj. zastupiteli (reprezentanty)
- V moderní ústavní demokracii je mechanismus přenosu a realizace vůle lidu zajištěn především prostřednictvím (1) **voleb**, (2) **politických stran** a (3) **parlamentu**
- Rozhodování jménem všeho lidu jakožto jednotného aktéra (čl. 23 odst. 3 Ústavy: „...*Slibuji na svou čest, že svůj mandát budu vykonávat **v zájmu všeho lidu** a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.*“)
- Problém: Jednak jde o **většinové rozhodování** (tj. reálně vzato vždy někdo zůstane v menšině resp. nesouhlasí) a jednak v parlamentu **nikdy nejsou zastoupeni všichni/všechny** (ať to znamená cokoliv), anebo nejsou zastoupeni(y) **rovnoměrně**

Základní problém politické reprezentace

- Obecně vzato lze nejrůznější spory ohledně PolRep vyjádřit jako napětí mezi **jednotou** a **mnohostí**: Na jedné straně stojí kolektivní těleso a potřeba udržování politického řádu, na druhé pak jedinci a skupiny (jedinců), jejichž hlas by měl být slyšen a v nejlepším případě vyslyšen. Zájmy, preference a identity těchto aktérů jsou ovšem pluralitní, často protichůdné a leckdy též navzájem nepřeložitelné.
- To lze reformulovat také jako spor individuální **autonomie (svobody)** a **kolektivního rozhodování**. Řešení tohoto problému se může pohybovat na ose od anarchismu až přímou jednomyslnou demokracií (viz **Rousseau**), přičemž mezi těmito extrémy stojí různé verze politické reprezentace resp. modely demokracie (např. liberální, deliberativní či radikální)
- V sázce je tudíž **legitimita** zákonů i politického rozhodování.

Politické strany v reprezentativní demokracii

- **Klíčový aktér** resp. nástroj politické reprezentace
- Funkce:
 - (1) **reprezentativní** (artikulace a agregace zájmů, formulace politiky)
 - (2) **institucionální** (rekrutace politických lídrů, personální obsazení a organizace parlamentu, vlády a dalších těles)

Shoda odborníků: klesá význam #1, narůstá význam #2 („kartelová strana“, „podnikatelská strana“)

Krise stran a politické reprezentace jako **krize ústavní demokracie?**

Tvrzení: Pokud nelze jen tak „vytrhnout demokracii páteř“ (tedy systém parlamentní politické reprezentace), je třeba **zajistit či vylepšit fungování funkce #1 jinak**

Nehledě na to, že tradiční politické strany nikdy příliš nezářily v hájení zájmů a/nebo identit žen

Typy politické reprezentace (H. Pitkin)

- **(1) Formalistická / procedurální**

zajištěná zejména prostřednictvím voleb

=> **autorizace**

=> **odpovědnost** (realizace sankcí)

- **(2) Substantivní / věcná**

=> **konání** (acting for)

=> **zpřítomňování** (standing for) – **deskriptivní** a **symbolické**

Volby, politické strany a parlamenty zajišťují formální způsob reprezentace, méně již substantivní (resp. ta není zaručená)

- *I don't have any fear. I have no fear of politicians or presidents or prime ministers. They should be afraid, because they will be held accountable for what happened on their watch. I'm representing the poorest and the most vulnerable people. On a spiritual level. I have that with me. I'm throwing a punch, and the fist belongs to people who can't be in the room, whose rage, whose anger, whose hurt I represent. The moral force is way beyond mine, it's an argument that has much more weight than I have. So I'm not feeling nervous.*

Elementy politické reprezentace

- **Kdo** je reprezentantem (poslanci? strany? parlament jako celek? vláda? nevládní organizace? aktivisté? novináři? herci? profesoři politologie? profesoři ekonomie?)
- **Koho** reprezentuje (jednotlivce? skupiny? svoje voliče? všechen lid? národ? Evropu? přírodu? budoucí generace?)
- **Jaké charakteristiky** reprezentuje (*zájmy/názory – identity/sociální charakteristiky – expertiza*)
- **Jakým způsobem** (formálně či substantivně/věcně)

Politická reprezentace na pozadí politických teorií

- Všechna tato pojmová rozlišení mají potenciálně zásadní důsledky pro volbu formy vlády anebo v radikálnějším případě modelu demokracie. Nicméně nic z předchozího nám dosud konkluzivně neříká, **proč upřednostnit jeden model politické reprezentace/demokracie před jiným**
- Jak zároveň plyne z textu Z. **Uhde**, argumentace z pozice politické rovnosti je nakloněna i argumentům „ze sociální spravedlnosti“ případně nespravedlnosti – tedy takovým, které přecházejí do dimenze **výstupů** demokratického rozhodování.
- Lze tedy tvrdit, že vymezení žádoucí podoby politické reprezentace dává smysl především (pouze?) na pozadí komplexních normativních vizí demokratické společnosti. Čímž se dostáváme k „velkým“ diskusím mezi **liberalismem a jeho kritiky a kritičkami**, přeneseno na pol. reprezentaci pak o udržitelnosti **individualismu** či centrality **voleb**

Další vybraná literatura

- Bartolini, Stefano a Peter Mair. „Challenges to Contemporary Political Parties.“ In: Larry Diamond a Klaus Günther, *Political Parties and Democracy* (Johns Hopkins UP, 2001)
- Dovi, Susanne. „Political Representation“. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, plato.stanford.edu/entries/political-representation/
- Pettit, Philip. „Varieties of Public Representation“, in: Shapiro, Ian et al. (eds.). *Political Representation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, s. 61–89
- Pollak, Johannes. „The Contested Meanings of Representation.“ *Comparative European Politics* 1/2007
- Urbinati, Nadia. 2006. *Representative Democracy: Principles and Genealogy*. Chicago: Chicago UP
- Weale, Albert. *Democracy*. Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2007